

Gondomar e o seu primeiro conde

VICTORIANO TAIBO

Rezan non vellas crónicas que, aínda non hai moito, a hoxe pulcra e urbana vila de Gondomar era apenas un vilar, un feixe de humildes casas labradoras absortas na quietude do val. Entón, máis ca Gondomar, chamábaselle popularmente Paradela. Era a “paradela” dos labregos, que baixaban ao val dende as alturas lindeiras, rumorosas de carballos e milleirais, abrazadas aos pés, bordados de verdores, do Galiñeiro granítico e espido, atalaiando as belas chairas do Miñor e as rutas saudosas do Atlántico. Paradela, refrixerio e descanso; folgo de viñateiros, pescantinas e feirantes no camiño á foz da Ramallosa, punto de afluencia ao mercado dos caldos fresco, criados ao sol manso das terras contiguas; calzadas ao Berbés; acceso ás vereas ribeiregas de Baiona, a pescadora.

Era aquí, aínda, Paradela, talvez en función de colo acolledor do fillo da gleba e do trasfegante, que camiña agradecendo intencións e acha un hospitalario lugar, de repouso na xornada; pero en España, no mundo, había xa moito tempo que se denominaba Gondomar. Xa non estaba só o casarío escuro e ignorado. A sonora e poética toponimia camiñaba vinculada a un personaxe ilustre, con tal carga de merecementos, que o seu nome esclarecido, exemplario de fondas e raciais virtudes e de feitos próceres e inmarcescibles, é un dos máis xebres brasóns da súa estirpe e da súa terra, testemuña, no albor da súa xenerosa mocidade, dos seus primeiros feitos marciais e políticos, inicio augural de ulteriores e brillantes empresas.

Transcorreron tres séculos dende que floreceu no mundo don Diego Sarmiento de Acuña, primeiro conde de Gondomar, e o seu nome aflúe con farta frecuencia á pluma e aos beizos dos eruditos e historiadores da nosa terra; a Prensa rexional reproduce as súas máis soadas cartas ou discursos, e o Xurisconsulto e escritor Francisco Fernández del Riego trazaba hai pouco, entusiasta e versado, unha afervoadada esexese do miñorán insigne, nun dos seus magros e fluídos ensaios. No ano 1913, o marqués de Villaurrutia faino tema do seu discurso de ingreso na Academia da Historia; o ilustre pensador e catedrático da Universidade de Salamanca, Francisco Elías de Tejada Spinola, afortunado mergullador na entraña da alma de Galicia, conságralle un capítulo do seu interesante libro “La Tradición Gallega”, e a editorial “Emecé”, de Buenos Aires, saca á luz “Cinco cartas político-literarias”, que o historiador Gayangos seleccionara da voluminosa correspondencia do conde de Gondomar, e publicou no ano 1869. Nos anais dos máis poderosos monarcas da súa época, brilla Sarmiento de Acuña coa luz esplendorosa da súa valía. Historiadores ingleses, franceses e españois cubriron moitas páxinas reveladoras e suxestivas, en relatos das súas andanzas e actuacións afortunadas.

Sarmiento de Acuña é xa para sempre figura de perenne actualidade, abrochando na roseira do recordo e da fama. Vive inmortalizado na lumieira que nel acendeu o afecto á súa terra, e no halo luminoso que arredor do seu nome deixaron os seus feitos admirables, acendidos en amor ao catolicismo, a España e á monarquía, para quen viviu en constante e leal servizo patriótico e xeneroso.

Militar, estadista, literato, erudito, políglota, bibliógrafo apaixonado, paradigma de embaixadores, cabaleiro sen tacha, deixou detrás de si un ronsel de tan lexítima e gañada gloria que o tempo non a embaza nin a mingua. A súa figura cimeira acrecéntase e ennobrece a medida que transcorren os anos e os séculos.

Paradela xa non é o anello casarío. O bosque e o milleiral abriron paso ás vías de comunicación, en cuxo bordo xurdiu, como un don dos camiños, a vila de Gondomar, bela, comercial e laboriosa; mais, cando era Paradela, Gondomar existía xa na pleni-

tude da súa máis alta gloria. Vivía en boca de reis famosos e magnates ilustres. Era termo de cortesáns, expresivo dun espello de cabaleiros. Vivía e perdurará no prestixio do seu primeiro conde, partícipe da limpidez da súa executoria, brillando con el no timbre dos seus méritos e virtudes, en honrosa perpetuación histórica. El é a soleira onde se concentra e conserva o vigor e a graza da súa crónica lonxincua, no fulgor da súa tradición.

Gondomar conta actualmente cun alcalde dinámico, comprensivo e intelixente, que sabe ir máis alá da sinatura de trámite, do cartapacio e do balduque. Posúe o don estimable de converter en louzás realidades as cuestións que ofrece o digno e necesario. E un cadro de persoal de concelleiros cultos, laboriosos e entusiastas.

A praza da vila, encadrada pola Casa consistorial e os edificios de máis prestancia do cúmulo urbano, está a se converter, pola súa xestión e iniciativa, en belo xardín.

A Gondomar preséntaselle agora a máis propicia das oportunidades para erixirse en gonfaloneira e animadora no saldo dun deber incumprido, unha homenaxe ao gran Sarmiento de Acuña; non de corte e usanza aldeá e espírito parroquial, senón amplo e transcendente, no que estean presentes, no afán e a achega, Galicia e España; que se o conde de Gondomar foi un “galego a carta cabal” presto á defensa e pródigo no eloxio da súa terra, é tamén un español egrexio, que ofrendou nos altares da Patria o seu fondo saber, as súas virtudes raciais, a súa habilidade extraordinaria, a súa prudencia exquisita, a súa honradez sen mácula e o seu carácter firme e perseverante.

Envío: A don Vicente Vázquez, rexedor da vila, aos seus compañeiros de Concello, Faustino Álvarez, José Quintas, Manuel Núñez, Domingo R. Méndez, Antonio de Lis... brinda esta iniciativa o que, na escala dos merecementos, considérase o máis modesto admirador do preclaro fillo de Gondomar.

No centro da remocicada praza, un monumento sinxelo, a salvo de todo evento económico: un busto, un obelisco, un simple monólito artisticamente concibido e tallado no granito azul de Nande, rexo e belo como o tempero do corazón de Sarmiento de Acuña, extraído da entraña mesma da terra que o viu nacer e que el tanto amou.

Publicado en FARO DE VIGO (4-6-1949)